

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Інституту педагогіки і психології

Інститут педагогіки і психології

№1

28 серпня 2024 р.

Навчально-наукового
інституту педагогіки і психології

Світлана КОНДРАТЮК

28 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНА РОБОТА
З ДИТЯЧИМИ І МОЛОДІЖНИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ

галузь знань 23 Соціальна робота
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 231 Соціальне робота
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма бакалавр
(назва)

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННППІ

28 серпня 2024 р.

Голова _____

Юлія БОНДАРЕНКО, доктор
педагогічних наук, професор

СУМИ 2024

Розробники:

ГОНЧАРЕНКО Олена Володимирівна, кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри соціальної роботи і менеджменту
соціокультурної діяльності.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри соціальної
роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри
канд. пед. наук, доцент

Анжела ПОЛЯНИЧКО

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДИТЯЧИМИ І МОЛОДІЖНИМИ
ОБ'ЄДНАННЯМИ»

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки	
		IV-й	-
Семестр			
VII-й			
-			
Лекції			
24 год.			
-			
Практичні, семінарські			
24 год.			
Самостійна робота			
72 год.			
Консультації:			
-			
Загальна кількість годин – 120	Вид контролю: залік		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальна робота з дитячими і молодіжними об'єднаннями» є ознайомлення студентів з теоретичними засадами діяльності дитячих і молодіжних об'єднань в Україні і за кордоном; вивчення напрямів, форм і методів співпраці фахівця соціальної сфери з формальними дитячо-молодіжними організаціями і неформальними молодіжними об'єднаннями.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Соціальна робота з дитячими і молодіжними об'єднаннями» пов'язана із іншими навчальними дисциплінами освітньо-професійної програми підготовки напряму «Соціальна педагогіка», зокрема «Педагогіка», «Гендерна педагогіка», «Психологія», «Соціальна педагогіка», «Соціальна психологія», «Методика виховної роботи», «Технології соціально-педагогічної діяльності».

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 1	Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування завдань спеціальності, відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, робити висновки, аргументувати свої думки.
ПРН 2	Грамотно висловлюватися в усній та писемній формі, використовувати мову професійного спілкування, пояснювати й характеризувати факти і явища державною та іноземними мовами.
ПРН 4	Давати визначення і виокремлювати основні поняття, використовувати власні приклади для ілюстрації відповідей, знаходити спільні риси та відмінності при порівнянні фактів, явищ, характеризувати соціальні явища.
ПРН 5	Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.
ПРН 6	Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.
ПРН 7	Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.
ПРН 8	Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички.
ПРН 9	Практикувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.
ПРН 10	Визначати зміст діяльності, зв'язки та межі компетенції установ та закладів соціального захисту, соціальних служб, інших організацій.

ПРН 11	Використовувати методи діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.
ПРН 12	Застосовувати методи соціальної роботи в конкретних умовах взаємодії з клієнтом.
ПРН 13	Обґрунтовувати необхідність соціальних змін, прийняття практичних рішень щодо покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.
ПРН 14	Застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.
ПРН 15	Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.
ПРН 16	Використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів. творчі здібності до формування принципово нових ідей.
ПРН 17	Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.
ПРН 18	Демонструвати знання основних етапів становлення і розвитку соціальної роботи як науки та практичної діяльності, нормативно-правової бази соціальної роботи та соціального забезпечення.
ПРН 19	Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, гендерних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.
ПРН 20	Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	студент/-ка демонструє повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; знання основної та додаткової літератури; виявляє креативність у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
В	студент/-ка демонструє достатні знання матеріалу в заданому обсязі, з певною систематичністю виконує практичні завдання, передбачені навчальною програмою; виявляє переважно конструктивний і репродуктивний характер використання набутих знань та умінь.
С	студент/-ка виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, успішно виконує практичні завдання, засвоїв/-ла основну та додаткову літературу, виявляє здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента/-ки наявні незначні помилки.

D	студент/-ка виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент/-ка спроможний/-на усунути їх із допомогою викладача/-ки.
E	виставляється студентів/-ці, відповідь якого/-ї під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.
F	студент/-ка не спроможний/-на до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни. студент/-ка не опанував/-ла матеріал навчальної дисципліни
FX	студент/-ка не опанував/-ла матеріал навчальної дисципліни на достатньому рівні, але рівень залишкових знань та умінь дозволяє повторно складання підсумкового контролю за результатами самостійної підготовки

Розподіл балів

Поточний контроль							Разом	Сума
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7		
Поточний контроль							65	100
9	10	10	10	10	10	6		
Контроль самостійної роботи							35	
5	5	5	5	5	5	5		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі **методи контролю**:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда; екзамен.
- методи письмового контролю: тестові завдання, розв'язання задач і вирішення проблемних ситуацій репродуктивного, конструктивного і творчого рівнів;
- методи практичного контролю: виконання самостійних завдань;
- методи самоконтролю: самоаналіз, самооцінка.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні основи вивчення дитячо-молодіжного руху. Громадський рух як чинник соціалізації підростаючого покоління в реаліях сьогодення. Поняття про дитячий і молодіжний рух, дитячі і молодіжні громадські організації. Громадська організація як форма об'єднання. Етапи створення ДМГО. Структурні характеристики громадської організації. Установи, на базі яких можуть працювати ДМГО.

Тема 2. Історія розвитку вітчизняного дитячо-молодіжного громадського руху. Проблема періодизації історії громадського руху дітей та молоді в Україні. Чотири основні періоди становлення вітчизняного дитячого і молодіжного руху.

Тема 3. Громадський дитячий і молодіжний рух як об'єктивний і суб'єктивний фактор державної молодіжної політики. Принципи і напрями діяльності, функції ДМГО. Класифікація громадських об'єднань дітей і молоді. Складові (підсистеми) дитячо-молодіжного руху. Законодавчо-правова база сучасного українського дитячого і молодіжного руху.

Тема 4. Дитячий громадський рух України. Національний скаутський рух: Пласт та Асоціація гайдів України (АГУ). Федерація дитячих організацій України. Дитячий козацький рух і дитячі козацькі організації «Січ», «Козаченьки», «Дніпровська Січ». Характеристика українських дитячих організацій за інтересами. Учнівські організації.

Тема 5. Організований молодіжний рух та його роль в розв'язанні основних проблем молоді. Молодіжні організації політичної спрямованості. Об'єднання молоді соціального спрямування. Роль і місце волонтерів у молодіжному русі. Студентські організації в Україні. Релігійні молодіжні організації. Наукові та професійно спрямовані молодіжні організації. Студентські громадські організації України. Роль Українського національного комітету молодіжних організацій (УНКМО) в сучасному молодіжному русі.

Тема 6. Неформальний молодіжний рух. Поняття про неформальний молодіжний рух і молодіжну субкультуру. Основні ознаки і причини

виникнення неформальних молодіжних об'єднань. Типи молодіжних субкультур.

Тема 7. Особливості взаємодії фахівця соціальної сфери з ДМО. Поняття партнерства і посередництва у взаємодії фахівця соціальної сфери з ДМО. Завдання, принципи й інструментальне забезпечення соціальної роботи з ДМГО. Інструментальне забезпечення соціальної роботи з ДМГО. Методика діагностики ДМГО. Методи і технології виховного процесу в ДМГО. Соціальна робота з неформальними молодіжними групами та об'єднаннями: напрями, стратегії, методи і прийоми.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Усього	В тому числі		
		лекції	практ	самост
Тема 1. Теоретичні основи вивчення дитячо-молодіжного руху	14	2	2	10
Тема 2. Історія розвитку вітчизняного дитячо-молодіжного громадського руху	12	2	2	9
Тема 3. Громадський дитячий і молодіжний рух як об'єктивний і суб'єктивний фактор державної молодіжної політики	13	4	4	10
Тема 4. Дитячий громадський рух України	15	4	4	10
Тема 5. Організований молодіжний рух та його роль в розв'язанні основних проблем молоді	14	4	4	10
Тема 6. Неформальний молодіжний рух	14	4	4	10
Тема 7. Особливості взаємодії фахівця соціальної сфери з ДМО	12	4	4	9
Усього годин	120	24	24	72

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин
1.	Громадський рух як чинник соціалізації підростаючого покоління в реаліях сьогодення	2
2.	Історія розвитку вітчизняного дитячо-молодіжного громадського руху	2
3.	Громадський дитячий і молодіжний рух як об'єктивний і суб'єктивний фактор державної молодіжної політики	4
4.	Дитячий громадський рух України	4
5.	Організований молодіжний рух та його роль в розв'язанні основних проблем молоді	4
6.	Неформальний молодіжний рух	4
7.	Особливості взаємодії фахівця соціальної сфери з ДМО	4

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Громадські об'єднання України: навч. посіб. / за ред. В. М. Бесчасного. Київ: Знання, 2007. 415 с.
2. Дитячі громадські організації / уклад. Л. М. Мазуренко та ін. Харків: Вид. гр. «Основа», 2004. 192 с.
3. Дитячі об'єднання України / під ред. Л. Шелестова. К., 2004.
4. Лісовець О. В. Теорія і методика роботи з дитячими і молодіжними організаціями України: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 256 с.
5. Молодіжний і дитячий рух в Україні: Історія та генезис. Київ: УНДІ, 1993. 170 с.
6. Молодіжний рух в Україні: довідник. Київ: Генеза, 2001. 142 с.
7. Третій сектор в Україні: проблеми становлення / М. Ф. Шевченко та ін. Київ: Український ін-т соціальних досліджень, 2001.
8. Шкільний світ. Дитячі об'єднання України. 2004. № 21-23, червень. 128 с.

Додаткові:

1. Бейден-Пауел оф Гілвел. Пластування. *Практична психологія та соціальна роботи*. 2005. № 6–8.
2. Василів К. Роль українського «Пласту» у формуванні еліти України. *Визвольний шлях*. 1999. № 9. С. 1094–1096.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник. Київ: Вид. центр «Академія», 2001. С. 196–200.
4. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / укл.: Р. Х. Вайнола та ін. Київ: Академпрес, 1999. С. 25–30.
5. Головенько В. А. Життя в Пласті. *Рідна школа*. 1993. № 10. С. 38.
6. Головенько В. А. Молодіжний рух в Україні: історія та сьогодення. *Рідна школа*. 1993. № 5. С. 15–17.
7. Головенько В. А. Проблеми розвитку українського молодіжного руху на сучасному етапі. *Український соціум*. № 1. 2002. С. 71–80.
8. Головенько В. Ставлення молоді до громадського життя. *Молодь України у дзеркалі соціології* / за заг. ред. О. Балакіревої та О. Яременка. Київ: УІСД, 2001. С. 125–133.
9. Головенько В. А. Характерні риси комсомольсько-піонерського періоду українського молодіжного руху. *Український соціум*. 2004. № 3 (5). С. 34–47.
10. Дибя С. Ціннісно-нормативна основа соціалізуючої діяльності у скаутській організації. *Рідна школа*. 2003. № 1. С. 25.
11. Довідник нормативно-правових актів державної молодіжної політики / авт.-упор.: А. В. Коновалов та ін. Харків: Громадський інформаційно-аналітичний Центр для молоді, 2007. 191 с.
12. Євтух М. Б., Сердюк О. П. Соціальна педагогіка: підручник. Київ: МАУП, 2003. С. 170–180.

13. Жданович Ю. Методи виховання в пласті. *Рідна школа*. 2002. №4. С. 21–24.
14. Жданович Ю. Особливості самовиховання дітей у Пласті. *Рідна школа*. 2001. №10. С. 41.
15. Жданович Ю. М. Соціалізація юнаків у пластовому гуртку як референтній групі. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2008. № 2. С. 41–45.
16. Коваль Л. Г., Зверева І. Д., Хлебнік С. Р. Соціальна педагогіка / Соціальна робота: навч. посіб. Київ, 1997. С. 184–200.
17. Козолуп І. Ф. Молодіжний рух як важлива складова становлення демократичного суспільства (на прикладі Сумської області). *Сучасна молодь: крок у майбутнє*: матеріали II Міжнар. наук.-практичн. конфер. для студентів та аспірантів. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. С. 29–33.
18. Конституція і регіональні закони світової організації руху скаутів. *Цвіт України*. 1992. № 16–17. С. 12.
19. Марченко Л. І. Партнерство у взаємодії класних керівників з дитячими громадськими організаціями. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2008. № 2. С. 32–40.
20. Молодіжний рух Сумщини: Інформаційний збірник. Випуск перший. Суми: ВАТ «СОД», видавництво «Козацький вал», 2004.
21. Москаленко В. В. Скаутська група і формування моральних якостей підлітка. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. № 6. С. 1–6.
22. Москаленко В. В. Скаутська група як «серйозна гра». *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. № 11. С. 1–5.
23. Москаленко В. В. Скаутська група як фактор формування самооцінки. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. № 7. С. 7–9.
24. Охрімчук Р. Виховна пропозиція. Скаутинг в Україні. *Шкільний світ*. 2004. № 9, березень. С. 1.
25. Охрімчук Р. Можливо, Ваші діти оберуть пласт? *Початкова школа*. 2004. № 1. С. 61.
26. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект). Київ: Український ін-т соціальних досліджень, Український центр політичного менеджменту, 2001. С. 127–143.
27. Петрук Н. К. Неформальна організація як форма соціальної інтеграції. *Філософські науки: зб. наук. пр.* Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2005. С. 154–162.
28. Плоский К. В. Участь молоді у розвитку місцевої демократії в Україні: проблеми та перспективи. *Український соціум*. 2005. № 1(6). С. 100–110.
29. Прилуцький В. І. Молодь у суспільно-політичному житті УРСР (1928–1933 рр.). *Український історичний журнал*. 2002. № 4. С. 60–79.
30. Скаути в Україні. *Урядовий кур'єр*. 1993. 22 квітня. С. 1.
31. Скаути у ХХІ столітті... *Завуч*. 2004. № 20/21, липень. С. 2.
32. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / за ред. проф. І. Д. Звереві. Київ: Центр навчальної літератури, 2008. 336 с.

33. Соціальна педагогіка: підручник / за ред. проф. А. Й. Капської. Київ: Центр навчальної літератури, 2006.
34. Соціальна педагогіка: теорія і технології: підручник / за заг. ред. І. Д. Зверевої. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 120–130.
35. Соціальна робота: короткий енциклопедичний словник. Київ: ДЦССМ, 2002. 536 с.
36. Стельмахович М. Пласт завжди з нами. *Рідна школа*. 1995. № 5. С.19-21.
37. Субтельний О. Україна. Історія. Київ: Либідь, 1991.
38. Технології соціально-педагогічної роботи: навчальний посібник / за заг. ред. проф. А. Й. Капської. Київ, 2000. С. 273–291.
39. Топіліна І. О. Діяльність НСОУ «Пласт» у місті Севастополі. *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. № 8. С. 30–32.
40. Тюття Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 574 с.
41. У світі гайдінгу: посібник для організаторів роботи з дівчатами та жіночою молоддю / під заг. ред. А. В. Гулевської. Київ: «Манускрипт», 1998. 127 с.
42. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. С. 382–388.
43. Фіцула М. М., Парфенович І. І. Відхилення у поведінці неповнолітніх: шляхи попередження та подолання: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. С. 296-300.
44. Шакурова М. В. Методика и технология работы социального педагога: учеб. пособ. Москва: Изд. Центр «Академия», 2004. С. 183–203.
45. Юрчишин О. Як проходять свята у пласті? *Шкільний світ*. 2004. № 24, червень. С. 18.
46. Ярова Л. О. Скаутинг: віковий підхід у стимуляції самовиховання. *Трибуна*. 1998. № 9/10. С. 30.

Основні і допоміжні нормативно-правові документи

1. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 13 травня 1999 р., № 655 – XIV.
2. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації», від 1 грудня 1998 р. № 281-XIV.
3. Закон України «Про об'єднання громадян», від 16 червня 1992 р. (зі змінами і доповненнями).
4. Закон України «Про охорону дитинства», від 26 квітня 2001 р.
5. Закон України «Про позашкільну освіту», від 22 червня 2000 р.
6. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», 23 березня 2004 р. № 1659-IV у новій редакції.
7. Конвенція ООН про права дитини, від 20 листопада 1989 р.
8. Конституція України, від 28 червня 1996 р.
9. Національна доктрина розвитку освіти, від 17 квітня 2002 р. № 347 / 2002.

10. Положення про порядок легалізації об'єднань громадян (витяг), від 26 лютого 1993 р. № 140.
11. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики», від 29 березня 2001 р.

Інформаційні ресурси:

1. <http://www.fdo.org.ua> – сайт Федерації Дитячих Організацій (ФДО) України.
2. <http://www.politik.org.ua> – сайт Українського центру політичного менеджменту.
3. <http://www.zakon.gov.ua> – сайт законопроектів України.
4. <http://www.dcssm.gov.ua> – інформаційно-довідковий бюлетень Державної соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді.
5. <http://www.observer.sd.org.ua> – Довідник «Неурядові організації України».
6. <http://www.ccf.kiev.ua> – Соціальна освіта України (матеріали щодо діяльності громадських організацій).